

Den norske
Rhododendronforening

Lapprosen

Medlemsblad Nr. 2/2005

8. Årgang

Innhold

Innholdsfortegnelse	2
Lederen har ordet	3
Azaleans historia. Del 2	4
Nett var det her -	9
Gamlehaugen i Bergen	10
'For the keen collector only'	14
En sjelden azalea	15
Vi laget våre egne rhodoplanter	16
Tapt? Nei – funnet!	16
Innkalling til årsmøte i Den norske Rhododendronforening	17
Årsberetning 2004 fra Den norske rhododendronforening	18
Regnskap	21
Styret inviterer til Årsmøteaktiviteter	22
Rhodo – Sør har rhododendronuke	23
Mer om Phytophthora ramorum	23
Protokoll fra årsmøte Rhodo – Sør	24
Årsprogram fra Rhodo – Øst	25
Helsing frå ein fjordhage	26
Semiramis på Fantoft	28
Rhododendron fra Skottland	29
De store plantejegerne. Del 2	30
En velegnet sommerblomst til rhodobedet	33
'Dejligt å være norsk' eller Dannesboe surbund	34
Frølisten 2005	35
Besøkshager	36
Styre og redaksjon, adresser	39

Fotos:

Forsiden: Gamlehaugen ved Bergen. Foto anne tafjord-kirkebo/brage byrå
Baksiden: Calophytum i knopp. Foto Sigvald Vårdal

Neste nummer av Lapprosen kommer i oktober 2005

Stoff til bladet må være redaksjonen i hende innen 26 september og kan sendes til Den norske Rhododendronforeningen, Postboks 1325, 5811 Bergen. Du kan også bruke e-post til redaksjonen (se adresser siste side). Bilder kan sendes som papirkopier, slides eller elektronisk som vedlegg til e-post.

Lederen har ordet

Vi går sakte og sikkert mot lysere tider. Vårjevndøgn er passert, og solen står tidligere opp for hver dag som går. Men vinteren står fortsatt på lur, og bare for vel en uke siden, hadde Bergen det største snøfallet på 74 år. Vinteren har ellers vært mild og behagelig. Ingen av våre vanligst plantede rhodoer skal ha tatt skade av denne vinterens kuldegrader. Selv de mest storbladede rhodoer synes å ha kommet uskadd gjennom vinteren. Vårtegnene kommer nå på løpende bånd. Hos meg har snøklokker og klosterklokker blomstret i flere uker, og Rh. 'Precox', *Rh. dauricum* og *Rh. ledebourii* er i ferd med å springe ut. Hvis man har store og frodige busker, er det en fin tid til å plukke inn kvister med blomsterknopper for driving inne. Det kan forlenge blomstringstiden med flere uker. Hos oss har utsprungne *Rh. fargesii*, *succothii*, *ledebourii*, *Precox*, *fulgens* med flere gledet oss lenge.

Forberedelsene til årsmøtet i Bergen søndag 22.mai er i full gang, og innkalling m.m. foreligger i dette nummeret. Vi håper at flest mulig av foreningens medlemmer vil delta. Skottlandsturen går av stabelen den 15.april med til sammen 25 deltakere. Vi ser frem til en innholdsrik tur, og vi håper vi er heldige med tidspunktet for rhododendronblomstringen.

Vårens store opplevelse her Vest blir lørdagsturen til Sogn den 21.mai med besøk i Ingvald Austrheims hage på Kyrkjebø. Omslagfotoene i Lapprosen nr 1/2005 skaper store forventninger.

Torbjørn Gjesteland meddeler at fellesbestillingen av rhodo-planter fra Glendoick Gardens vil være klar for levering like over påske. 184 planter er bestilt, men bare 135 kan leveres. Det blir spennende å se om man får noen av de plantene en har bestilt.

Årsberetningene for lokallagene Sør og Øst viser at det jobbes godt og at det "blomstrer" rikt i begge lagene. Rhodo - Øst skal ha sitt første ordinære årsmøte, etter reetableringen, den 23.april. Takk til interim styret med Turid H. Bergerøy som leder for dette første året.

Vi håper på en fin vår med rik rhodoblomstring!

Velkommen til årsmøtet den 22.mai.

Pål A. Skagseth

Nye medlemmer

Styret ønsker følgende nye medlemmer velkommen i foreningen:

Aud Deisz	Strimmelen 29	5097 Bergen
Anne Katrine Geelmuyden	Hellinga 10	1430 Ås
Bodil Oma	Tololia 22	5600 Norheimsund
Anton Ranheim	Burmaveien 11	4274 Stol
Ove Skriver		2635 Tretten
Torill Scheen Sæther	Theodor Lørvstadsvei 46	0286 Oslo
Else og Torleiv Vargervik	Lervikvegen 22	5565 Tysværsvåg

Bladfällande azaleor (subg. *Pentanthera*) och deras historia. Del 2.

Ved Svante Høge

Del 2. Første del sto i forrige nummer av lapprosen

Artikkelen er redaksjonelt noe forkortet, med forfatterens tillatelse.

Originalen er fra *Rhododendron*bladet nr. 2, 2004.

Historik, Mollis-hybrider

Införande av *Rh.japonicum*

Det korsningsarbeite som tills nu var utført, baserade sig således på *Rh.luteum* och de nordamerikanska arterna. Nästa etapp var införandet av två asiatiske azalea-arter. *Rh.molle* (tidigare *Azalea sinensis*) importerades från Kina till England av plantskolemannen Loddiges år 1823.

Rh. 'Koster's Brilliant Red' Foto Svante Høge.

Växten väckte dock inget större intresse och ur växtsynpunkt klarade den sig dåligt.

Tydliggen blev den bortglömd tills den igen infördes i England 1843 av Robert Fortune, som var utsänd till Kina av Royal Horticultural Society för att samla växter. Det var på denna resan som Fortune blev utsatt för ett piratangrepp på en flodbåt. Han hade som tur var ett jaktgevär med sig och lyckades driva bort angriparna. I England var dock intresset för *Rh.molle* ännu inte så stort och till en början fick den större mottagande i Belgien, där den andra arten, *Rh.japonicum*, (tidigare kallad *Azalea Mollis*) introducerades av Philip Franz von Siebold. Han var anställd som läkare i det holländska Ostindiska kompaniet. 1822 blev han stationerad i Japan, där han vid sidan av sin läkargärning samlade växter, som han odlade vidare i sin trädgård. Då det år 1830 avslöjades att han hade en landskarta, som han fått av tacksamma patienter, blev han misstänkt som spion och utvisad. Han fick i alla fall lov att ta med sig en del växter bl a *Rh.japonicum*. Då hans skepp anlötte hamnen i Antwerpen, i Belgien, dök nya problem upp. Samma år, detta var i slutet av 1830-talet, hade ett religionskrig brutit ut mellan Holland och Belgien och i Antwerpen var man negativ till allt holländskt. Siebold, som var holländare, fick därför ej tillstånd att införa sina växter som först och främst var avsedda för hans egen trädgård nära Leyden. Det var först då han lovade att skänka sin samling till den botaniska trädgården i Ghent som han fick tillstånd att föra växterna i land. I

Ghent etablerades så *Rh.japonicum*, som blev en mycket viktig frö- och pollenkälla för de omkringboende plantskoleägarna. Den som var ledande bland dem var vid denna tid Louis van Houtte som hade mycket nära kontakt med botaniska trädgården. Han var den drivande kraften bakom de internationella blomsterutställningarna i Ghent, utställningar som var tongivande i Europa. Som plantskoleman arbetade van Houtte mest med det material Siebold hade infört från Japan och genom åren utförde han ett omfattande korsningsarbeite där först och främst *Rh. japonicum* ingick. Detta blev underlaget för den azaleagrupp vi idag kallar för "Mollis-hybrider", uppkallade efter det tidigare namnet för *Rh.japonicum*: *Azalea Mollis*.

Rh. 'Winston Churchill'. Foto Svante Høge.

Beteckningen "Japonicum-hybrider" vore mer korrekt, men den andra benämningen är så inpräntad att den används den dag som idag är. *Rh.molle* från Kina ingick också i korsningsarbetet men i mindre grad. 1873 sände van Houtte de första hybriderna ut på marknaden och firman Veitch importerade några till England 1879, där sorten "Compte de Gomer" fick utnämningen FCC (*First Class Certificate*). Den första engelska artikeln om frilandshybriderna publicerades i "Gardener Chronicle" 1873. Intresset i England var dock svalt och ett ganska högt pris på de belgiska hybriderna kylde ytterligare ner det redan låga intresset.

Parallellt med det intensiva korsningsarbetet i Belgien väcktes också intresset för dessa azaleor i Holland. Här startade Marinus Koster år 1840 en plantskola i närheten av Boskoop och den blev snabbt en blomstrande affär. Han efterträddes senare av sonen

Rh. 'Comte de Gomer'. Foto Svante Høge.

Anthony Koster, som var god vän med Siebold. Denne var åter i Japan 1854 – 1864, där historien från förra vistelsen upprepade sig. Siebold blev igen invecklad i politiska stridigheter och blev utvisad. Även denna gång lyckades han få med sig växter hem till Holland, bl a nya former av *Rh.japonicum*. Med detta nya material utvecklade han mollis-hybriderna ytterligare i Koster's plantskola. Affärsmässigt var holländarna bättre än belgarna på att marknadsföra sina växter och belgarna blev så småningom utkonkurrerade och från omkring 1900 hade holländarna en mycket stor export av dessa mollis-hybrider till England. Där användes dessa för att driva fram sorter för att användas inomhus som dekoration.

Så långt något om det intensiva arbetet i Holland och Belgien. Det förekom också en viss utveckling i England, dock i mindre skala, och här kommer perioden "Waterer" in i bilden.

Historik, Knap Hill hybrider

Michael Waterer startade Knap Hill plantskola 1790. År 1827 efterträddes han av sonen Michael Waterer, som omkring 1842 skapade "Viscosepalum", en korsning mellan *Rh.molle* och *Rh.viscosum*. Michael Waterer efterträddes av Horsea Waterer 1842 och efter honom kom Anthony Waterer 1853. Dennes son, som också hette Anthony, ingick i företaget 1865.

'Rh. Persil'. Foto Anne Taffjord-Kirkebø.

Anthony Waterer (I) importerade en del Ghent-hybrider från Belgien 1855. Under perioden 1865 – 1924 genomförde Anthony Water och sonen ett intensivt korsningsarbete, övervägande baserat på de importerade Ghent-hybriderna, de amerikanska arterna och i mindre grad även *Rh.molle*. Far och son var mycket skickliga odlare och blev med åren ganska välbärgade. De blev dock icke rika på azaleor. Azaleaodling var endast en hobby och de sålde inga av dem och de namngav endast en "Nancy Waterer". De förökade ej heller några av de korsningar de gjorde. Det berättas att utomstående betraktade far och son Waterer, speciellt sonen, som särpräglade personligheter. Det sägs att Anthony Waterer (II) gav order om att om en kund fick ögonen på eller visade intresse för en azalea skulle den brännas. Ingenting fick komma ut om dem. Deras omfattande selektions- och korsningsarbete, som de i hemlighet gjorde, resulterade i en grupp azalea-hybrider som vi idag kallar "Knap Hill azaleor". Dessa är grovt sett en kombination av Ghent- och mollishy-

brider, ibland med en inblandning av *Rh.occidentale*, som blev känd omkring 1850. Äran av att ha infört *Rh.occidentale* brukar man tillskriva engelsmannen William Lobb, född 1816. Han började sin bana som trädgårdselev på ett gods. Firman Veitch fick reda på hans duktighet och blev av dem utsänd på resor till Sydamerika, 1840 och 1844. År 1849 blev han igen utsänd, denna gång till Kalifornien för att samla frö av de barrträd som Douglas några år tidigare hade funnit. Ett extra resultat av denna resa var insamlingen av frö från *Rh.occidentale*. Insamlingen skedde på olika lokaler och växten blommade för första gången hos Veitch år 1857. En kort tid efter 1850 fann också Anthony Waterer (I) ett fint vild-exemplar av *Rh.occidentale*. Den hade en fin form på blomsterklasen och han såg här möjligheten att genom korsning med den förbättra sina azalea-hybrider. Korsningsarbetet på Knap Hill fortsatte i det fördolda ända till Anthony Waterers (II) död 1924. Plantskolan togs över av brodern Horsea, som även han dog 3 år senare. Familjen, som nu bodde i USA, behöll plantskolan, som nu förföll. Ogräs och självsådda träd och buskar växte snabbt in i odlingsbäddarna och Knap Hill-azaleorna föll in i en törnrosasömn, okänd av omvärlden.

Historik, Exbury-hybrider

Azaleorna på Knap Hill och i Waterers plantskola i USA kunde lätt vara försvunna för evigt om inte en viss person, Lionel de Rothschild, tidigt blivit intresserad av dem. Han hade ju, med början 1919, börjat bygga upp sitt Exbury Garden i södra England och han var en av mycket få personer som hade fått köpa växter av Anthony Waterer (II). År 1920 fick han en sändning azaleor från Knap Hill och bland dessa var det en som hade en stor, gul-rosa blomma, upp mot 15 cm i diameter. Denna azalea existerar än idag under namnet 'George Reynolds'. Denna blev Rothschild begestrad över och började använda i korsningsarbetet och skapade så de kända "Exbury-azaleorna".

De första fröplantorna blommade 1924, och de bästa användes vidare till nya hybrider, som blommade 1930. Detta arbete utmynnade så i stordrift och plantskoleverksamhet. Depressionen 1929 fick inflytande även på azalea-hybridernas utbredning. Många trädgårdsarbetare blev vid många parker avskedade och arbetet

Rh. 'Hotspur Red'. Foto Svante Høge.

måste nu utföras av mycket färre människor. Inriktningen av arbetet fick läggas om och trädgårdarna fick en mera fri och mindre arbetsskrävande stil. Här passade nu azalea-hybriderna bra in och fick, tack vare den nya stilen, en mycket stor utbredning.

Den förfallna plantskolan i Knap Hill övertogs 1930 av en medlem av Waterer-familjen, Gomer Waterer. Han började med en grundlig upprepning av plantskolan och fann under allt ogräs många hittills okända azaleor. Lionel de Rothschild stöttade Gomer ekonomiskt och han övervann härigenom svårigheterna i uppstarten. Rothschild köpte också många Knap Hill hybrider och inlemmade dem i korsningsarbetet på Exbury, som pågick intensivt fram till andra världskrigets utbrott 1939. Exbury låg ju nära krigshamnarna i södra England och övertogs dessutom delvis av armén, växthus fick inte värmas upp osv. Det fanns nu mycket mindre tid och krafter till fortsatt azaleodling och odling av andra växter, såsom övriga rhododendron, orchidéer, cotoneaster etc som Rothschild höll på med. Han hade ca 10 trädgårdsmästare och många, många andra arbetare anställda när arbetet pågick som mest. Nu fick hans överträdgårdsmästare, Hanger, i stort sett som enda man, försöka hålla vid liv så mycket som möjligt. Och på Knap Hill kämpade den nu 76-årige Gomer Waterer ensam mot ogräset. Lionel de Rothschild dog 1942, 60

'Rh. Silver Slipper' Foto Svante Høge.

Rh. 'Klondyke' Foto Svante Høge.

år gammal. Exbury togs över av flottan och både hus och park blev bombat under kriget. Efter kriget, då allt var eftersatt, övertog sonen Edmund de Rothschild Exbury, och tillsammans med några soldatkamrater fick han åter igång azaleaodlingen. Från omkring 1950 hade man kommit igång så bra att man kunde exportera azaleor till USA, där Exbury-hybriderna var

mera kända än i hemlandet England. Metoden man använde var frösädd av azaleor, ty det visade sig att Exbury-formerna är ganska frökonstanta efter självpollinering.

Exempel på hybrider

En fin samling av här beskrivna hybrider finns att beskåda i Arboretet på Milde utanför Bergen på norska västkusten. Det var synen av denna samling som gav mig inspirationen till denna studie. Här skall avslutningsvis ges exempel på de olika hybridgrupperna därifrån.

Ghent-hybrider: 'Narcissiflora', 'Norma', 'Daviesii', 'Joseph Baumann', 'Corneille', 'Nancy Waterer', 'Fanny', 'Aida', 'Möwe'

Mollis-hybrider: 'Radiant', 'Mrs Peter Koster', 'Winston Churchill', 'Hortulanus H. Witte', 'Comte de Gomer', 'Apple Blossom', 'Salomon Queen', 'Mrs Norman Luff', 'Christopher Wren', 'Kosters Brilliant Red'

Knap Hill-hybrider: 'Persil', 'Satan', 'Doloroso'

Exbury-hybrider: 'Hotspur Red', 'Klondyke', 'Golden Sunset', 'Raimunde', 'Silver Slipper'

Sammanfattning.

Ghent-hybriderna är övervägande baserade på arterna *Rh. viscosum*, *Rh. nudiflorum*, *Rh. calendulaceum* och *Rh. luteum*.

Mollis-hybriderna har sitt ursprung ur *Rh. molle* och *Rh. japonicum*.

Knap Hill-gruppen är närmast en kombination av Ghent- och Mollis-hybriderna och i några fall *Rh. occidentale*.

Huvuddelen av de azaleasorter som odlas idag är ett resultat av så många korsningar att det är omöjligt att hänföra en enskild hybrid till få, bestämda arter.

Källor: 1. Fred C. Galle: Azaleas

2. Svend Aage Askjær: Azalea og azalea-hybrider,

Danska Rhododendronföreningens Samlemappe 3.1.5 Nov 1979

Nett var det her!

Ved Gerd Jørgensen

Nå er bibliotekets nettsted om rhododendron klart! Se selv på

http://www.nettbiblioteket.no/tema/tema_2005/rhododendron.html Er det ikke nydelig? Det går også fint å finne det på www.bergen.folkebibl.no og da klikker man videre på TEMA eller rhododendronbildet nede til høyre. Dersom du skriver inn nettbiblioteket-adressen, så betyr det som ser ut som mellomrom en slik strek: _ ! som jo ikke viser når hele adressen står understreket.

Her finner man også boktips. Biblioteket har nå 35 rhodo-titler. Og den som ikke har kikket/klikket på foreningens meget innholdsrike nettsted kan lenke seg dit derfra www.rhododendron.no.

Vi sender stor takk til Elin Huseby ved Bergen folkebibliotek.

Gamlehaugen i Bergen – frigjøringsminne og kongebolig

Ved Gerd Jørgensen

Dette kjenner vi til, spesielt i år, og spesielt derfor er også hagen eller parken nettopp nå så jubileumsny og feirende flott. Se bare!

Fra gårdsbruk, lyststed, sveitservilla, mønsterbruk til engelskpreget borggotikk med norsk dragestil innvendig, oppført 1899–1900 som privatbolig for Christian Michelsen, der har vi historien. I vår tid, og adskilt fra museumsdelen, har kongefamilien fått sin private, moderne leilighet og kronprinsen sin tårnhybel, som han brukte under studietiden ved Sjøkrigsskolen, Haakonvern.

Oversiktsbilde, Foto Brage byrå

Men nok om hus, nå vil vi gjerne ut i hagen til *Rhododendron*.

Er det mulig å finne noen som var der allerede i Christian Michelsens tid eller der omkring? Vi leter først i Statsbygg Vests dokumentasjon, og finner at i 1927 ble det innkjøpt 8 ”rhododendron” for 40 kr og samtidig 10 syrener for 60 kr. Lange rekker med stauder er listet opp, med navn på latin og på norsk. I juni 1931 ble hele 40 ”rhododendron” innkjøpt, til 200 kr, og samme måned store mengder detaljert navngitte blomsterplanter, dessuten blant meget annet, en ”æske podevoks”, 0.50 kr. Alt dette gjelder Gamlehaugen som nasjonaleiendom, etter Christian Michelsens død. Kassabøkene fra 1898 til 1910 finnes oppbevart på Christian Michelsens Institutt, men innkjøp er ikke mer spesifisert der.

Man vet i hvert fall at da hagen på Gamlehaugen var ny, fantes det eksemplarer av disse nymotens plantene i Bergen, gjerne hjemført på egne skip, kanskje skipsrederkollega Johan Ludwig Mowinckels eller konsul Conrad Mohr sine kontakter. Disse to velhavende hadde samme arkitekt som Peter Christian Hersleb Kjerschow Michelsen, ved navn Jens Zetlitz Monrad Kielland, til sine villaer med tilhørende hager på Seiersbjerget på Kalfarsiden, og her på Fjøsanger. Alle hadde mange navn, *Rhododendron*, på sin kant, hadde i den tiden ikke annet navn enn ”rhododendron”. Det som kom med disse tidlige skipene fra England, ofte via havner i Tyskland, var

nok *Rh. ponticum*, - opprinnelig navngitt fra Lilleasia -, frøsådde søskenplanter av krysninger og seleksjoner, som vokste og blomstret villig på sitt nye hjemsted, men viste seg å kunne variere, slik som søsken gjør. Dette ser vi på bildeserien A, B og C i farger fra lys rosa til stadig mer mett rød farge. De ligner former av den sorten som heter *roseum elegans*, men det var ingen interesse den gang for å gi alle disse søsknene egne navn. Familieforholdene forblir gåtefulle den dag i dag.

Bilde A
Rh. ponticum roseum
Foto Gerd Jørgensen

Bilde B *Rh. ponticum* x ?
caucasicum, likner 'Mrs
Furnivall' men har mindre
blomster og tettere vekst
Foto Gerd Jørgensen

Bilde C *Rh. ponticum*, nær
'Roseum elegans', mørkere
enn normalformen *Rh. catawbiense*
'Album novum'
Foto Gerd Jørgensen

Like bak, på bilde C, ser vi blomster av *Rh. catawbiense*, - innført mer langveis fra: Catawba- indianernes østlige Nordamerika -. *Catawbiense* blomstrer noe senere i Bergen enn *ponticum*, men begge har vært brukt i snart sagt alle mulige krysninger. Den lyse, nesten hvite, på neste bilde er nok en *Rh. catawbiense* 'Album novum' fra van Nees i Holland, før 1900.

Enn om vi ga disse gode sortene navn i dette jubileumsåret? 'Benny Michelsen' og 'Christian Michelsen'?

Her i parken finner vi flere nydelige og riktig gamle sorter, omtalt i faglitteraturen og i hvert fall med deler av familiehistorien i behold. Om de faktisk sto her i Gamlehaugens aller første glanstid betyr mindre enn at vi vet de kom til i den tiden.

Rh. 'Lee's Best Purple', mindre vanlig enn og søster til 'Lee's Dark Purple' som finnes på Lysøen: begge er fra før 1851, og ble til som hybrider av *catawbiense*, kanskje x *maximum*, hos Lee & Kennedy i London. 'Lee's Best' er litt lysere, mindre dyster, inni de praktfulle purpurfiolette blomstene, staselig av vekst og med friskt, mørkt bladverk.

Videre finner vi *Rh.* 'Dr. H. C. Dresselhuys', hollandsk fra 1925, som er *catawbiense* x *arboreum* x ukjent. Den har også søsken, bl. a. 'Mrs. P. den Ouden'. 'Mrs. P' står flere andre steder i Bergen i de store, gamle hagene på Kalfarsiden ikke minst, og gjør alltid et mektig inntrykk på tilreisende i byen, på grunn av den klare og dype rød-

fargen. Sammen med gullregn er den ubetalelig. 'Dr. H. C. Dresselhuys' er kanskje en av de 40 som ble innkjøpt i 1931, mens den var som mest nymotens?

Men der er mer!

Bladfellende *Rhododendron*, som jo tidligere ble kalt asalea, er representert her ved sorter som er så gamle at de godt kan ha vært blant dem som ble plantet aller først; ingen asalea er heller med på de bevarte innkjøpslistene. I parken sto de også sammen med en virkelig raritet, en fransk rose, fra 1901, som vi skal komme tilbake til.

Rh. 'Coccinea speciosa', Arb. Milde, foto: Terhi Pousi

Rh. 'Coccinea speciosa', også kalt flammesalea, er en av de eldste, fra 1835. Den stammer fra en bladfellende art fra den nord-amerikanske østkysten, *Rh. calendulaceum* og ble til i Ghent i Belgia. Den er glødende oransje, men dufter ikke veldig mye.

Rh. 'Daviesii' (*Rh. molle* x *viscosum*) derimot, har fått sterkt duftende, fylte, kremgule blomster, laget i England før 1879, kanskje allerede 1840. Tenk, altså, et felt av glødende oransje, duftende kremgult og rosa-oransje, som av *Rh. 'Salmon Queen'*! Sistnevnte er en *mollis* - asalea, med forfedre fra Japan og Kina. Slike sorter kom i handelen omtrent 1870, i Belgia, og ble videreforedlet i Holland.

Rh. 'Daviesii', Arb. Milde, foto: Terhi Pousi

Og siden *Rhododendron* betyr rosetre kan det ikke bli feil å vise opp en virkelig rose, *Rosa 'Roseraie 'de l'Hay'*, en *Rosa rugosa*-hybrid som ble introdusert av Couchet- Couchet, ved Paris, 1901. Den dufter vidunderlig, hvilket bekrefter slektskap med den ukjente *Rosa gallica*-typen som er dess far. Fargen er også ualminnelig: mørk purpur. Knoppene har nydelig form, og den blomstrer gjerne om igjen. Hele planten er problemfri, sier bøkene, den har mettete grønt bladverk, som er pent også om høsten, passer som hekk, i samplanting og som enkeltbusk, men den gir sjelden røde nyper.

Tillegg om navnssetting av eldre *Rhododendron*- sorter
Ved Per M. Jørgensen

Å finne navn til de eldste hagesortene er problematisk av to grunner.

I gamle dager hadde man ikke noe offisielt registreringssystem, og ofte er navnenes opprinnelse uklar. Der eksisterer heller ikke lenger sikkert navngitte originaleksemplarer (eller avleggere av disse). Da jeg i Storbritannia skulle forsøke å spore opp slike, viste det seg å være stor forvirring blant de engelske ekspertene også i de hager som ble oppgitt å ha de beste samlinger av gamle sorter. Mange mente at de hadde den virkelig "ekte" sorten, men når man gikk saken nærmere etter i sømmene, så var der oftest uklarheter og mer tro enn viten. Selv en så velkjent sort som 'Cunningham's White' fantes det mange ulike oppfatninger om, og det krevde adskillig detektivarbeid for å finne ut hva som var rett.

I de første tider da foredlere drev med krysninger, var de ikke så nøye med å velge ut enkeltplanter av krysningsproduktet, og når de gjorde det, så formerte de sorten ved frø fra morplanten, hvilket naturligvis ga et blandet resultat. I England, hvor mange av de første foredlingsforsøkene foregikk, er man fremdeles ikke særlig glad for podninger, og "layering" er en nokså langsom prosess, så frøsåing var nok det kommersielt beste i et stadig økende marked. Den variasjon man finner på Gamlehaugen i *Rh. ponticum roseum*-gruppen reflekterer sannsynligvis mest dette, der bare noen få planter eksakt tilsvarende den oppfatning man har av den sorten i dag.

Litteratur:

Gamlehaugen, brosjyre, ISBN 82-992392-0-6

Gamlehaugen, arbeidsdokumentasjon, Statsbygg Vest; Iversen, 1999

Rhododendrons; van Gelderen, van Hoey Smith, ISBN 0 7134 6982 X

Rhododendron hybrids; Cox, ISBN 0 7134 3845 2

Rhododendron hybrids; Sally, Greer, ISBN 0-88192-184-X

Classic Roses; Beales,

ISBN 0805055843

Rhododendron . . . Milde;

Jørgensen, ISBN 82-7674-226-2,

+samtaler med forfatteren

Rosa 'Roseraie 'de l'Hay'. Foto Terhi Pousi

“For the keen collector only”

Tekst og foto ved Ole Jonny Larsen

Nokre artar er ikkje spesielt vakre. Dei er annleis, og dei skil seg frå det vi til vanleg tenkjer på som rhododendron. Dette skal handle om nokre slike artar.

Peter Cox skriv i blant når han omtalar nokre av artane: ”A plant for the keen collector only”. Med det meiner han planter som ein bare har i hagen fordi ein er ”komplettist”, dvs at ein MÅ ha alt som finnest for å vere fornøgd. Da tenkjer ein altså ikkje på om det ein dyrkar er fint, men at plantelista skal bli lang nok og innehalde ”alt”.

Nokre vil vel meine at dette er ei tåpeleg haldning. Eg er ikkje samd. Plantesamling er ein aktivitet i skjeringpunktet mellom estetikk og vitskap. Kva side ein hallar mest til kjem an på korleis ein er skrudd saman i hovudet.

Nokre dyrkar sine rhododendron først og fremst for dei vekene dei blomstrar.

Då har dei sitt årlege høgdepunkt, og dei planlegg hagen sin utifrå det. Andre kjenner toppen av lykke når dei etter års leiting endeleg får fatt i den eine arten dei har ønska seg så sterkt. Om planten er liten og tuslete er heilt underordna. Enda eit tomrom på lista kan kryssast av, og dei kan ta fram lupa og studere kjertelhår og indument.

Dei tre avbilda artane er alle slike ”keen collector-planter”. *Rhododendron tschonoskii*, *Rhododendron michranthum* og *Rhododendron tsusiophyllum* er alle spesielle, interessante og avvikande, men dei vil nok aldri vinne ei missekåring for rhododendronartar. Blomstrane er ørsmå og kvite, alle har små blad, og vekstforma er heller ikkje spesielt harmonisk på nokon av dei.

*Rhododendron
michranthum*

Rhododendron tschonoskii

*Rhododendron
tsusiophyllum*

R. michranthum kan minne litt om artane i Ledum-gruppa, t.d.

R. groenlandicum, ei plantegruppe mange rhodoholikarar bare har forakt for.

R. tsusiophyllum har ikkje ein gong vore Rhododendron i all tid. Først seint i førre hundreåret blei han teken opp idet gode selskapet. Før det måtte han stå i sin eigen

skammekrok som *Tsusiophyllum tanakae*.

Og **R. tschonoskii** som har vore forvist til Sibir i all si tid, har snike seg inn i nokre hagar i Vesten der han altså bare blir teke godt i mot av desse supersamlarane som skal ha ”alt”.

Men så var det dette med eigne barn, da. Har ein først fått dei, så blir ein glad i dei. Du må ned på knea, og du må ofte ha med deg lupe, men kjem du nær nok, vil du sjå at dei er vakre på sin eigen måte alle tre av dei. Jamvel er blomstrane små, men dei er då velforma? Og blade er då fine når ein studerer dei nøye? Og så er dei hardføre, og det likar vi då!

Så de kan seie det de vil, eg skal i alle ha ein plass til alle tre i hagen min - og i hjartet mitt. Men så er eg ein *keen collector* og då!

Rh. 'Tama' - En sjelden azalea!

Tekst og foto ved Inga Olsen

Sender et bilde av en spesiell azalea som gleder meg nå i mars. Jeg fikk den med som en liten stikling da jeg for 5 år siden var på plantetur i Nord-India.

Reiselederen vår i Sikkim hadde en planteskole hvor han i hovedsak solgte orkideer, men også denne som vakte oppsikt med sine enormt store hvite blomster.

Navnet på azalea - hybriden er ”Tama”. Den er spesiell fordi den har blomster med ulike farger på en og samme plante, og har ulikt antall støvbærere. De fleste blomster er helt hvite (10-12 cm. i diameter), men enkelte kan ha en rosa stripe på en av kronbladene og en kan være rosa. Planten har lang blomstringstid, opptil et par måneder hvis ikke den står for varmt.

Dessverre kan nok ikke planten klare den norske vinteren, men den er fin som potteplante i drivhus og vinterhage.

Planten har en fin noe hengende vekst og min plante er nå 30 –40 cm høy og 1 m bred. Der er i største laget, men den tåler godt beskjæring. Den kan plantes ut om sommeren, men må inn igjen når frosten kommer på høsten.

Vi laget våre egne rhodoplanter

Ved Gerd Jørgensen

Det ble holdt kurs på Milde lørdagen 5. mars 2005. Gartnerens annekst ved plantehusene i Arboretet fungerte utmerket som skolestue og lærertetheten kan absolutt anbefales. Vi var seks lærevillige podere (hæ?) påpasset av fem kunnskapsgavmilde hjelpere.

Jan Rune demonstrerer for interesserte tilskuere, foto: Terhi Pousi

Torstein Borg tok *stell og dyrking*-biten, hvor vår bekymring for og bekjemping av brunsnegler også fikk plass, Jan Rune Hesjedal tok *frøformering*, så nå kan vi CW, CP og OP, lure ting om lys og varme og annet som vi kan finne på arket han hadde laget til oss. Så kom knivene fram! Daniel Torsvik, med plaster på fingeren, demonstrerte skjærevinkler så sponene føk. Vi øvde alle, og de fleste våget seg på å pøde selv. Vi takker lærerne og også Jan Valle som hadde produsert ca 30 'Cunningham's White' til poding. Sist men ikke minst takker vi Terhi Pousi, Mädchen-für-Alles, arboretvertinne og dyktig fotograf. Vi som deltok: Anne R., Jostein L., Kirsten S., Olaf H., Steinar H. og Gerd J.

Tapt? – Nei, funnet!

Fra 'The Garden', januar 2005 Bearbeidet: G.J.

Peter Cox, Glendoick Gardens i Skottland, har en 'ny' plante for salg, forteller han til tidskriftet 'The Garden' for januar i år. Lenge trodde man at den bare fantes tørr og presset i British Museums herbarium, dit den kom fra hjemtraktene sine sørøst i Tibet, etter Frank Ludlows og George Sheriffs innsats som plantesamlere, i 1936. I herbariet er den unik fremdeles, men finnes nå også i levende live, etter først å ha eksistert anonymt i Cumbria, ved Munster Castle, til 1984, da Cox fikk den i gave. Tidskriftet forteller ikke hvordan det har seg at det tok ytterligere tyve år å finne ut hvilken plante det dreiet seg om, men muligens var det et forstyrrende blindspor at det tørre eksemplaret er merket "not in cultivation". Planten ble i sin tid samlet bare ett sted i det rhodokjente Tsang-Po-området (Bramaputra). Nå finnes den altså oppformert og til salgs, *Rhododendron dekatanum*, og er godt nytt for britiske rhodoelskere: nydelig varmgule blomster med litt rødlig skjær, likner *sulfureum*, som den tidligere er blitt solgt som.

I Glendoicks katalog for høst 2003- vår 2007 står den oppført (s 14), merket med 'liten rød hånd som peker' hvilket betyr NYHET. Den er "good" mot en beskyttende vegg eller mur i parken ved Glendoick, men det spørs om vi i den kalde nord kan tilby et like velegnet voksested utendørs. Kanskje kan den bli en grei forelder i framtiden?

Innkalling til årsmøte i Den norske Rhododendronforening

Søndag 22. mai kl. 11.00. Ved driftsbygningen i Det norske arboret, Milde.

Forslag til dagsorden.

1. Valg av dirigent og to referenter.
2. Årsberetning.
3. Regnskap.
4. Fastsettelse av kontingent for 2006. (Styret foreslår kr.250,- pr. år)
5. Budsjettforslag.
6. Innkomne forslag.
 - a. Forslag fra styret : "Styret ber om årsmøtets tilslutning til at det opprettes en Lokalavdeling under Den norske Rhododendronforening i region Vest. Styret foreslår at det innsettes et interimstyre bestående av de fem personene som i inneværende år har fungert som Aktivitetsgruppe Vest.(Torstein Borg, Terhi Pousi, Jan Valle, Thorolf Juvik, Jan Rune Hesjedal.) Interim styret fungerer i henhold til vedtekter for lokallag i DnR frem til et ordinært årsmøte for Rhodo - Vest, våren 2006." Begrunnelse: Forslag fra styret om et lokallag i region Vest er først og fremst begrunnet av et ønske om å skape en organisasjon som tilkjenner en likeverdighet i forhold mellom de ulike regioner og Hovedstyret i foreningen. Styret tror at lokallag med fokus på sitt nærområde, vil øke aktivitetene og skape flere tilbud til medlemmene. Hovedstyret vil fremstå som et organ for hele landet. Dette vil igjen fremme muligheten for etablering av flere lokallag.
7. Valg av leder, styremedlemmer og varamedlemmer.
8. Valg av to revisorer.
9. Valg av valgkomite.
10. Fastsettelse av tid og sted for neste årsmøte.

Forslag til saker som ønskes tatt opp, må være innkommet til styret senest en uke før årsmøtet.

Hjertelig velkommen
Med vennlig hilsen
Pål A. Skagseth (styreleder)

Årsberetning 2004 for Den Norske Rhododendronforening

(Beretningen om aktiviteter gjelder for perioden april 2004 – april 2005)

Årsmøtet 2004 ble avholdt på Myren Gård i Kristiansand den 30.mai 2004 med 30 stemmeberettigede medlemmer til stede. De faste postene ble behandlet i henhold til vedtektene.

Følgende ble valgt:

Styret:

Pål A. Skagseth, leder, for 1 år

Anne Lise Arnesen, nytt styremedlem for 2 år

Aud Danielsen, nytt styremedlem for 2 år

Olaf Hammersland, fortsetter, styremedlem for 1 år

Jan Rune Hesjedal, fortsetter, styremedlem for 1 år

Terhi Pousi, gjenvalg, varamedlem for 1 år

Audun Arne, gjenvalg, varamedlem for 1 år

Turid H. Bergerøy, gjenvalg, varamedlem for 1 år

Revisorer:

Kåre Vetaas, gjenvalg, for 1 år

Kim Lingjærde, gjenvalg, for 1 år

Valgkomite:

Anders Kvam, gjenvalg

Anne Rieber, gjenvalg

Inga Olsen, gjenvalg

I tillegg til den formelle del av Årsmøtet hadde Rhododendron-Sør lagt opp til et innholdsrikt program for hele Pinsehjelgen. Se fylldig referat i Lapprosen nr 3/2004.

I styremøte den 9/6-04 konstituerte styret seg slik:

Styreleder: Pål A. Skagseth

Sekretær: Anne Lise Arnesen

Kasserer: Aud Danielsen

Styremedlem: Olaf Hammersland, annonseansvarlig

Styremedlem: Jan Rune Hesjedal

Listefører: Terhi Pousi, varamedlem

Avdelingsleder Rhododendron-Sør: Turid H. Bergerøy, varamedlem

Avdelingsleder Rhododendron-Øst: Audun Arne, varamedlem

Aktiviteter:

Vårtur til Sotra 9.mai med hagebesøk hos Ivar Otto Forland og Randi og Harald Kårtveit. Stor oppslutning, ca 50 deltakere. Flotte hageanlegg. Plantebytte.

Høsttur til Tynes den 10.oktober med hagebesøk hos Charles Lunde og Torstein Borg, 30 deltakere. Plantebytte.

Arboretets dag, Milde, 6.juni. Info- og vervestand.

Møter:

Det har vært holdt 2 medlemsmøter og 8 styremøter. Til styremøtet 13.januar var også avdelingslederne og redaksjonskomiteen invitert.

Høstmøte den 10.november. Foredragsholder: professor Per Magnus Jørgensen. Tema: Taliensia underseksjon. Sted: Bjørgvin videregående skole, ca 50 deltakere.

Vintermøte den 23.februar. Foredragsholder: Jørn Dannesbo fra Danmark. Tema: "Samplantingsvækster til Rhododendron". Lysbilde-show. Sted: Auditorium UiBs Jussbygning, ca 30 deltakere.

Boksamlingen:

Foreningens samling av Rhododendron-litteratur øker stadig, og i løpet av året er det tilkommet 6 nye bøker, og samlingen utgjør nå over 30 boktitler. Bøkene er plassert i Bergen offentlige bibliotek og kan utlånes herfra til medlemmer over hele landet. Gerd Jørgensen har etablert et godt samarbeid med biblioteket for å holde orden i samlingen.

Fotokonkurransen:

Temaet 'Vakre kombinasjoner med Rhododendron' var slagordet for konkurransen. Første premie og andre premie ble suverent vunnet av Ingvald Austrheim.

Lapprosen:

Det er i løpet av året kommet ut 3 nummer, alle meget innholdsrike og lødige med mye godt faglig stoff. Bladet har fått rosverdig omtale fra mange hold. Redaksjonen har bestått av Anne Tafjord-Kirkebø, Anne Rieber og Gerd Jørgensen, men Anne Tafjord-Kirkebø bærer hovedbyrden. Takk til alle tre.

Styret har hatt drøftinger med redaksjonskomiteen med henblikk på å utvide til 4 nummer årlig. Konklusjonen på dette er at redaksjonskomiteen p.t. ikke har tid og kapasitet til noen slik økning.

www.rhododendron.no

Nettsiden vår styres med god hånd av Vidar Winsnes, og her er mye interessant stoff å finne.

Åpne hager/ besøkshager:

16 medlemmer kan nå gi tilbud om hager som er åpne for besøk, stor økning fra i fjor.

Frøforvaltning:

Torstein Borg og Jan Valle har stått for dette, men det har vært svært laber aktivitet fra medlemmenes side. Frøforvalterne har imidlertid fått overta en del overskudd-frø fra Det norske arboret Milde.

Torstein Borg har i løpet av året holdt 3 foredrag: i Hageselskapet Tysvær, i Hageselskapet Askøy og i Hageselskapet Sotra, over temaet: Dyrkning av rhododendron.

Lokalavdelingene:

Rhododendron-Sør og Rhododendron-Øst jobber nå meget godt med allsidige

aktiviteter. Rhododendron-Øst har fungert med et interimstyre, og vil den 23.april arrangere sitt første ordinære årsmøte etter reetableringen. Det henvises til årsmeldingene fra begge lokallag, se Lapprosen nr 1/2005.

Aktivitetsgruppe-Vest: 5 medlemmer i Bergen og omegn har etablert en 'Aktivitetsgruppe' med henblikk på å øke allsidige Rhodo-aktiviteter og for å avlaste hovedforeningen for diverse praktiske gjøremål. Det første foretak var et formeringskurs avholdt 5. mars i Arboretet, ca 10 deltakere.

Til Rhododendron-Sør sokner ca 80 medlemmer og til Rhododendron-Øst ca 70 medlemmer.

Den norske Rhododendronforening hadde ved årskiftet 313 medlemmer, mot 310 i fjor. Plantekjøp:

Det er også i år gjort en fellesbestilling av rhododendronplanter fra Glendoick Gardens. Torbjørn Gjesteland melder at det er bestilt 184 planter, men bare 135 vil bli levert i år, like over påske.

Foreningen er nå registrert i Brønnøysundregisteret og har fått Organisasjonsnummer: 987.608.196.

Foreningen har skiftet bankforbindelse idet vi har sagt opp forbindelsen med Handelsbanken, og har fra nyttår knyttet forbindelse med Fana Sparebank. Nytt kontonr. 3411 26 52622

Ved alle arrangementer har det vært livlig omsetning (bytte/kjøp) av planter. Takk til medlemmer som gir raust av egenproduserte planter til våre plantelotterier.

Styret takker Stiftelsen Det norske arboret, Milde for et godt samarbeidet. Vi takker også Bjørgvin Videregående skole for lån av kantine og UiB for lån av auditorium.

Regnskap:

Hele regnskapet i revidert stand følger som vedlegg til årsmeldingen.

Bergen april måned 2005

Pål A. Skagseth (leder)

Styremedlemmer:

Anne Lise Arnesen

Aud Danielsen

Olaf Hammersland

Jan Rune Hesjedal

Den norske Rhododendronforening

Resultatregnskap	2004	2003
Inntekter		
Kontingenter	62 600,00	55 051,00
Loddsalg	4 395,00	3 790,00
Annonser, medlemsblad	4 000,00	1 300,00
Renteinntekter	1 927,75	4 748,00
Gaver	2 227,00	0,00
Medlemssalg plantekjøp Skottland	26 621,00	0,00
Overskudd Nord.Rh.symposium	0,00	64 106,70
Diverse inntekter	350,00	
Sum inntekter	102 120,75	128 995,70
Kostnader		
Kontingent tilskudd Rh Sør regnskapsført	3 850,00	3 850,00
Kontingent tilskudd Rh Øst regnskapsført	3 000,00	3 000,00
Kontingent tilskudd Rh Øst regnskapsført	2 900,00	
Porto og gebyr	12 458,34	8 704,00
Rekvisita og kontorutg.	6 414,00	0,00
Utgifter til Webside	3 062,00	831,02
Møter/arrangementer	1 680,50	4 857,50
Reiseutgifter	7 316,00	1 104,00
Bøker og info.matr.	0,00	1 061,50
Gaver,oppmerksomheter	4 009,50	4 580,00
Medlemsblad	29 600,00	23 090,00
Nordisk Rh-symposium tilskudd	0,00	15 000,00
Nordisk Rh-symposium andre kostn.	0,00	2 000,00
Medlemskap Den danske Rh.forening	0,00	465,00
Utgifter plantekjøp i Skottland	27 580,03	0,00
Diverse utgifter	581,45	0,00
Sum utgifter	102 451,82	68 543,02
Resultat	-331,07	60 452,68
Balanse	2004	2003
Eiendeler		
Kasse	4 896,32	637,50
Bankinnskudd	174 166,96	178 756,85
Sum eiendeler	179 063,28	179 394,35
Gjeld og egenkapital		
Kortsiktig gjeld		
Tilskudd Rhododendron Sør	3 700,00	3 850,00
Tilskudd Rhododendron Øst	3 450,00	3 000,00
Egenkapital		
Egenkapital	171 913,28	172 544,35
Sum gjeld og egenkapital	179 063,28	179 394,35
Bergen 3. februar 2005		
Pål A. Skagseth leder		Aud Danielsen kasserer
Kim Lingjærde revisor		Kåre E. Vetås revisor

Styret i DnR inviterer til følgende program i forbindelse med Årsmøtet i Bergen, 21. og 22. mai 2005:

Lørdag den 21. mai drar vi på en heldags vartur til Sogn for hagebesøk hos **Ingvald Austrheim** på Kyrkjebø, med retur via **Håkon Vangsnes** og hans planteskole i Nautesund.

(se egen omtale av turen i LAPPROSEN nr 1/2005 og i dette nummer).

Muligheter for plantekjøp/plantebytte begge steder..

Tilreisende, som ikke har egen bil, kan kontakte Jan Valle, telefon: 56 35 17 82, eller Jan Rune Hesjedal på E-post: jan.rune.hesjedal@online.no

Søndag 22.mai kl. 10.00 – 11.00:

Plantebytte/plantekjøp ved driftsbygningen i Det norske arboret, Milde.

Kl. 11.00 Årsmøte i Den norske Rhododendronforening

Ca. kl 1200 (etter Årsmøtet): guidet tur i Arboretets rhododendron - artssamling ved professor Per Magnus Jørgensen. (Varighet ca. 2 timer)

Ca. kl 14.00 båtfrakt fra bukten ved Alnussamlingen, over Grimseidpollen (ca. 250 m) til Brit og Pål A. Skagseths eiendom "Skogbakken". Omvisning i Rhododendronhagen. Alternativ adkomst over land med bil rundt Vestapollen via Grimseidvegen til Grimseid gård og videre Snekkevikvegen til nr. 82 (900 m). Enkel bespisning.

Ca. kl. 16.00 retur til Det norske arboret med båt eller bil.

Med hensyn til servering, ber vi om påmelding innen 13. mai til: Anne Lise Arnesen. Telefon jobb: 55 58 95 14, privat: 55 90 17 51.

Er latin helt gresk ?

Kurs i rhododendronnavn

Generelt om navnetting av ville planter og kultivarer, om navnenes betydning og anvendelse. v/ professor Per Magnus Jørgensen

Kurset går over 3 onsdagskvelder, med 2 forelesningstimer hver.

Tidspunkt 12. oktober, 19. oktober og 26. oktober, kl 19.00-21.00

Sted Bjørgvin videregående skole, Strandgaten 195, Bergen.

Kursavgift 150 kr

Påmelding til Terhi Pousi terhi.pousi@sah.uib.no

tlf 55 22 95 08 innen 01.10.

Rhododendron Sør har Rhododendron - uke 11. - 15. mai

hos Lundberg hagesenter og planteskole, Saltrød. Hver dag kl. 13 – 19.

Besøkende får tilbud om rundtur til besøkshager og kurs hos Inga Olsen søndag 15. Dette tar vi kr. 50,- for. Vi vil ha stands med informasjon, og vi skal blande jord, plante, bygge bed av torvblokker og mosegrodde steiner, mm. Lundberg annonserer og har tilbud på rhodoer denne uken. Vi trenger noen til å jobbe 3 timers skift, og vi oppfordrer herved interesserte medlemmer i Sør til å kontakte Audun Arne, tlf. 37094940. Ta med familie, venner og kjente og andre aktuelle nye medlemmer.

Rhododendron Sør inviterer til åpen MedlemsTur til Gøteborg!

Vi planlegger avreise med felles buss fra Kristiansand torsdag ettermiddag 26. mai. Turen går via Sandefjord – Strømstad til Gøteborg. Vi kan altså plukke opp atskillige interesserte fra Rhodo Øst om det er noen av dere som vil være med! Retur søndag ettermiddag.

Trädgårdsamatørene i Sverige har sitt årlige treff i Varberg (rett sør for Gøteborg) lørdag og søndag. Det legges tilrette et spennende program, med flere besøkshager, salgsmarked, felleslunsjer, etc. Vi vil gjerne få med dette i tillegg til Botanisk Hage i Gøteborg. Overnatting i vandrerhjem i Varberg, evt. en hotellnatt i Gøteborg.

Endelige detaljer fra Sverige vil foreligge ca. 1. april.

Priser: Reise ca. kr.1000,- inkl. ferge. Program i Varberg ca. kr. 700,- Overnatting på vandrerhjem i underkant av kr. 200.- pr natt. I tillegg ev. en hotellnatt, og felles middager.

Henvendelse, nærmere informasjon og påmelding til: Lis Herlofsen, tlf. 38095763 eller Gudrun Arne, tlf. 37094940. Påmeldingsfrist senest 1. mai. Forbehold om tilstrekkelig antall deltakere. Bussen tar inntil 46 passasjerer.

Mer om Phytophthora ramorum: Vi viser til tidligere publisert artikkel ved Ørjan Simonsen fra Mattilsynet og legger til følgende fra www.mattilsynet.no:

Forskriften om tiltak mot planteskadegjører Phytophthora ramorum er revidert

Publisert: 28.02.2005 Sist oppdatert: 01.03.2005

Mattilsynet fastsatte 25. februar 2005 endringsforskrift om tiltak mot Phytophthora ramorum. Bestemmelsene trådte i kraft straks. Skadegjøreren status som potensiell karanteneskadegjører, opprettholdes. Endringene innebærer et sett med skjerpede tiltak overfor utlandet og krav om produksjonskontroll av visse planteslekter i Norge.

Inntil oppdatert forskrift er tilgjengelig hos Lovdata, kan fastsatt endringsforskrift hentes her.

Vedlegg: Sammendrag av høringsuttalelsene og Mattilsynets kommentarer – gå på nettsidene for å få dette

Protokoll

fra årsmøtet i Den norske rhododendronforening avd. Sør, 9. mars 2005. Leder Audun Arne ønsket velkommen til årsmøtet på Agder Naturmuseum og Botaniske Hage. Han foresto årsmøteformalia: Ovin Udø ble valgt til møteleder. Gudrun Arne ble valgt til referent. May-Britt Jørgensen og Frode Harnes ble valgt til å undertegne protokollen.

Styret i Rhode Sør

Årsmelding

Styrets årsmelding sto i Lapprosen nr. 1/05

Vedtak: Årsmeldingen enstemmig godkjent.

Regnskap

Kasserer Vidar Olsen gjennomgikk regnskapet for 2004. Regnskapet var ikke revidert.

Vedtak: Enstemmig godkjent med forbehold om revisors godkjenning.

Budsjett

Det fremlagte budsjett ble enstemmig godkjent med følgende forandring:

Møter og kurs inntekter høynes til kr. 2.000,- slik at budsjettet viser kr. 500,- i overskudd.

Valg

Valgkomiteen hadde ikke anledning til å være tilstede. Gudrun Arne la frem valgkomiteens forslag:

Styremedlemmer:

Gjenvalg på Audun Arne, for årene 2005 og 2006.

Bente Dollis, ny for årene 2005 og 2006.

Ovin Udø ønsket ikke gjenvalg.

Gudrun Arne, Vidar Olsen og Lis Herlofsen sitter til årsmøtet i 2006.

Leder for 1 år: Audun Arne

Varamedlemmer:

Kristin Mollestad, gjenvalg 1 år (2005)

Frode Harnes, gjenvalg 1 år (2005)

Valgkomite:

Mona Klemmetsen, leder 1 år (2005)

Nina Gjermundsen 1 år (2005)

Britt Marit Knudsen 1 år (2005)

Revisor: Knut Gjermundsen, gjenvalg 1 år (2005)

Vedtak: Valgkomiteens forslag ble vedtatt ved akklamasjon.

5) **Innkommne saker** Det var ingen innkomne saker.

6) **Fastsettelse av tidspunkt for neste årsmøte:** **Vedtak:** 8. mars 2006.

Etter den formelle delen av årsmøtet viste Frode Harnes lysbilder fra turer til Danmark og Bergen. Så var det kaffe og kaker og loddsalg. Audun Arne takket avgående styremedlem Ovin Udø for godt samarbeid, og han fikk med seg et artsprodukt fra Inga Olsen. Så var det podkurs med Vidar Olsen. Vidar og Audun hadde ca 30 grunnstammer av Cunningham's White, og folk hadde tatt med kvister til poding. Det ble hektisk, aktivt og morsomt. Til slutt var det trekning av et par artsprodukter fra Inga Olsen, og resten av grunnstammene.

Arendal, 18. mars 2005

May-Britt Jørgensen

Frode Harnes

Årsprogram for den norske Rhododendronforening, avd. ØST. 2005.

- 23.april.kl.11.00.** Årsmøte i lokalforeningen i **Potetkjelleren, Røed Gård, Jeløy, Moss.** Omvisning i bolig, park, landskap av familien Mamen. Ingen påmelding.
- 21.mai/22.mai** Fagprogram og årsmøte i hovedforeningen i Bergen. Se side 22.
- 04.juni kl.11.00** Befaring i 3 privathager i **Greåker og Fredrikstad-distriktet.** Ta med nistekurv. Ingen påmelding. Første fram møtested A.Nypan, Traraveien 54, Fredrikstad.
- 10.september kl.11.00** Befaring og omvisning i **Foss hagesenter og planteskole, Røyken.** Ta med nistekurv. Ingen påmelding.
- 19.november kl.15.00** Førjulsmiddag på **Balke Gård, Rygge.** Foredrag/lysbilleder av professor Magne Bruun: "Blue Ridge Parkway, Virginia, USA." Ellers: Medlemmenes erfaringer med sine rhododendron. Påmelding til A.Nypan. tlf.69305618 el.69313443 innen 10.november.

Ta gjerne med ledsager til arrangementene.

Årsmøte i Den norske rhododendronforening, avd. ØST.

Vi minner om vårt årsmøte med påfølgende fagprogram

lørdag 23.april kl.11.00 i Potetkjelleren, Røed Gård, Jeløy, Moss.

**Alle medlemmer er tilskrevet med program for årsmøtet m.v.
Vi håper å se mange medlemmer tilstede, og har ellers oppfordret
til å ta med evet. ledsager.
Hilsen interimstyret.**

Ein Fjordhage

Vi oppmoda dei om å skrive til oss om hagen sin og her fekk vi følgjande hyggelege helsing frå Holmedal i Askvoll, Sogn og Fjordane:

Fargar ved sitjeplass. Foto: Sigvald Vårdal

Vi bur på nordsida av den vakre Dalsfjorden. Eigedomen er to dekar med 60 m. strandlinje der det er granskog på neset mot aust, kai, naust, mur som bølgebrytar og fine svaberg.

Tomta heiter Bergvik og er i to 'etasjar'. Øverst er hus med litt plass for plen og planter. Ved sjøen (første etasje) er det flatt nedst, så berg og steintrapper opp til '2. etasje'. Etter mykje rydding av skog, kom dei første kjøpte plantene i jorda i 1964. Det var *Rh. catawbiense* som hekk mot nord (under sterk tvil) og tre stk. av same sort i '1. etasje'. Dei deler hagen inn i hovudrot og er svært fine etter litt årleg stussing.

Hagen er eit evigvarande prosjekt. Her er lunt, så vi strekkjer grensene når det gjeld klimasone (ned til 1). Etter det vart meir å velja i når det gjeld rhododendron, auka interessa for desse plantene, vi har ca. 125 ulike. Nå er det ikkje plass til fleire utan vi flytter nokre av dei minst fine til utmark, men der er det sauer!!! Vi har klypt ned ein del. Dei fleste har vokse oppatt og må nå få ei ny stussing.

Parallelt med samlemani av rhododendron, har det vorte samla ein del sjeldne bar-

og lauvtre med vekslande hell. Likeeins heber, lyng, hosta, valmuesøster, liljer, roser, iris, primler m.m. Noko 'går ut' og då vert det plass til noko nytt og spennande!

Det skrå berget mellom 1. og 2. høgda var dekket med eit tjukt lag eføy. Den er nå fjerna og vi har laga terrasser med planter. Noko av det fine berget viser. Nå lengtar vi etter vår og planane er klare – men alderen 'sig på' så det å fjerna store tre og flytta dei tyngste steinane må andre gjera.

Perlene i hagen er to dammar med ein del vassliljer. Den første vart laga i 1969. Mange syntes vi gjorde mykje rart: Vatn i hagen, vi som bur ved fjorden!! Hagen har gitt oss mykje av arbeid og glede. Vi har ein del sitjeplassar så vi kan velja kvar vi skal innta måltidet alt etter ver og vind. Med utsikt frå solstova (vinterhagen) kan vi nyta hagen og leggja planer ved alle årstider. Helsing Annfrid og Sigvald Vårdal.

Vi i redaksjonen oppmodar andre til å skrive litt om sin hage, og sende med bilde til illustrasjon! Vi tek gjerne imot innspel frå alle våre medlemmer når det gjeld stoff til Lapprosen!

Japanazalea som er 24 år, saman med ei litt eldre Annfrid Vårdal (fotografert av mannen Sigvald)

Vi minner om

Vårtur til Kyrkjebø 21 Mai !

Vi reiser på hagebesøk til Ingvald Austerheim på Kyrkjebø, på returen besøker vi Håkon Vangsnes sin planteskole på Nautesund. Dette er en tur som blir gjennomført med transport i private biler og ferje over Sognefjorden ved Oppedal-Lavik. Turen opp til Ingvald er beregnet til ca 2,5-3 timer fra Bergen. Retur via Håkon i Nautesund med handlemuligheter i planteskolen, videre med ferje fra Sløvågen – Mongstad og retur over Lindås til Bergen.

Ønsker du mer informasjon, kontakt Jan Valle på tlf.56351782 eller Jan Rune Hesjedal på e-post: jan.rune.hesjedal@online.no

Møtested: Parkeringsplassen ved IKEA i Åsane. Kl. 08:45.

Her organiserer vi felleskjøring for de som ønsker dette.

Ta med niste, og godt humør

Semiramis på Fantoft

Ved Gerd Jørgensen

Når du har solgt eneboligen din, flyttet inn i ny terrasseblokk, fått uteplass der oppe i de høyere luftlag og endelig har sagt farvel til hagearbeid, hva kjøper du da til den nye utsynsstuen din? Jo, planter, helst *Rhododendron*, om vi snakker om Bergen. Bak Fantoft Hagesenter er det bygget flere nye terrasseblokker, og Jannecke vet hva de nye kundene hennes foretrekker.

Rh. 'Tromba'. Foto: S. Handeland

De vil ha store planter som er godt etablert og blomstrer og gir og er nydelige på bladene både over og under. De kjøper store krukker og beplanter til fjellsiden er kledd med frodige, hengende hager. Og er det noe som blomstrer tidlig ute i byen, regner hagesenteret med at kundene vil ha 'Praecox' og 'P.J. Mezitt'. Store klassikere som 'Cunningham's White' og de med flotte fargeeffekter som 'Kokardia' er også etterspurt. 'Blueshine Girl', en *wardii*-hybrid, er elsket for sine blådoggete blader, sin røde stilk og blomster som begynner lysrosa og går over i gult. Gjør ingenting at en plante koster 400 kr, rund og tett og full med knopper som den er!

Faktisk har ikke prisene på planter steget særlig, i hvert fall ikke i takt med lønningene, og folk har råd til å velge en stor, fin plante, om de i det hele tatt ser på prislappen. Ikke alle er så interessert i hva planten heter heller, så lenge den har farge og størrelse som passer.

Vi går ut i utstillingen, der snø ligger igjen og fiberduk dekker de mest følsomme plantene. Usolgt *Rhododendron* overvintrer villig og er bare penere og større sesongen etter. Det er tradisjon på Fantoft Hagesenter å kunne tilby arter av *Rhododendron* også, men at utvalget er størst av hybrider er lett å se. Ingen nye leveranser er kommet foreløpig, nå i midten av februar, men er bestilt fra Gimle i Hardanger, som produserer en del selv og dessuten agerer mellomledd mellom utenlandske planteskoler og lokale salgssteder.

Jannecke demonstrerer ivrig og forteller at noen tåler kulde men ikke trekk. 'Yakkene' tåler trekk, sier hun, og jeg avsporer et kort øyeblikk og tenker på vind-

jakker. Jeg vet jo at det er en som heter *yakushimanum*! Hun har en 'Yaku Angel' som nok er et slikt englebarnebarn. Kun 500 kr, import. Flere etterkommere av *williamsianum*, lave, med de nette klokkenene, kan vi få kjøpt med oss hjem umiddelbart: 'Elizabeth Lockhart', 379 kr, blir mørkt rosa, og 'Tromba' med lekke, røde knopper; dessuten en storvokst amerikaner, 'Taurus', *strigillosum*-hybrid, med like lovende, røde knopper. En nesten meterhøy 'Praecox' full av knopper, 300 kr. Oi, her er en som ser helt annerledes ut: 'Graziella' har uvanlig smale blad i fine rosetter, og får små, lyse, men mange blomster. Å, den som hadde en stor balkong!

Rhododendron fra Skottland

Ved Torbjørn Gjesteland

Interessen for planteimport er fortsatt stor. 23 har bestilt planter av alle slag. Til sammen 185 planter. Vi får 132, så noen småskuffelser blir det nok. Er vi heldige, blir de jevnt fordelt. Og vær sikker: Fordelingen vil bli utført etter beste evne!

Dette året var det merkbart færre aktører fra Rhodo-Sør og Rhodo-Øst. Bestillingsiveren var desto større vestpå, så totalen ble omtrent som i fjordåret. Det ligger vel i kortene at hver region tar seg av sin egen planteimport i fremtiden? I denne sammenhengen er det viktig å minne om at vi har, etter hvert, en del planteprodusenter i vår egen midte. Disse bør vi benytte! Særlig de som annonserer i det utmerkede medlemsbladet vårt.

Plantene pleier å dukke opp ved påsketider. De kommer alltid *plutselig*. De er veldig sugne på det våte. Glendoick sørger nemlig for lavest mulig vekt og lavest mulig pris på frakt. Så det hersker akutt vannmangel! Stemningen blir også alltid veldig spesiell. En fin miks av julestemning og påskestemning lett iblandet klister, voks og appelsiner. På vei til fjells vanligvis for mitt vedkommende. Dette året blir det nok på vei hjem fra fjellet p.g.a. den seine påsken.

Å fordele 132 forskjellige planter på 23 forskjellige personer er heller ikke så enkelt som det muligens hører ut. Et visst systemisert kaos, er relativt beskrivende. I alle tilfeller blir det veldig spennende og koselig for de 3 utvalgte "pakkoperne". Og så blir det veldig kalt på *henderne*, som enkelte sier her vestpå!

De store plantejegerne. Del 2

Redaksjonen takker Ole Jonny Larsen for at vi får trykke denne serien med spennende portretter av plantejegere som han har plukket frem. Noen kjenner vi, og noen vil være mer ukjente for mange av oss. Kanskje denne artikkelserien vil inspirere til videre lesing? Red. har ikke sjekket opplysningene i denne serien og står følgelig ikke inne for korrektheten av det som fortelles. Del 1 sto i forrige nummer.

Sir JOSEPH BANKS (1743 – 1820) Ved Ole Jonny Larsen

Joseph Banks kan sies å være den første helt profesjonelle plantesamleren. Han var ren vitenskapsmann og hadde ingen kontakt med hagebruket. Alle hans innsamlinger forgikk på herbarieark. Han samlet og beskrev ikke mindre enn 7000 nye arter, de fleste fra den sørlige halvkule, og slekten *Banksia* er oppkalt etter han. Han ble født i 1744; og familien var en rik overklassefamilie. Han utdannet seg ved flere av de store engelske universitetene, ved Oxford ansatte han sågar egen botanikklærer fordi den han hadde ikke gadd å forelese!

Joseph Banks far døde da han var 17 år, og han ble med ett slag svært rik. I motsetning til det som var forventet av han etter studiene, å foreta en såkalt *dannelsesreise* i andre europeiske land, dro han, til familiens store forskrekkelse, til Labrador og New Foundland for å studere planter, dyr og mineraler. Etter ni måneder returnerte han med en stor samling fra et ubeskrevet område som befestet hans ry som vitenskapsmann. Han gjorde også store og viktige innsamlinger i vestlige og øde deler av Storbritannia.

Det var imidlertid den store jordomseilingen med den berømte kaptein James Cook som skulle gi Banks en evig plass i vitenskapens historiebøker. Cook var sendt ut for å finne det mye omtalte Terra Incognita, det Ukjente Sørlige Kontinentet som kartografene mente måtte finnes sør på kloden. Banks klarte å overtale the Royal Society til å ta han med på turen, og han dekket alle utgifter til seg og sine seks medhjelpere selv.

Banks fikk nå anledning til å samle planter på Madeira, Rio de Janeiro, Tierra del Fuego, Tahiti, New Zealand, Australias Østkyst, New Guinea og andre øyer i området, Sør Afrika og St. Helene. Ferden innebar mange farlige situasjoner som lett kunne ha latt Banks i glemmeboka om ikke flaksen hadde fulgt han. Reisen tok tre år, og nesten ingen av stedene var besøkt av vitenskapsmenn før. Omtrent alt han fant var nytt for vitenskapen! Slike formidable innsamlinger som Banks gjorde kunne bare gjøres i botanikken barndom, desto viktigere at de som gjorde dem var godt kvalifiserte.

Selv om ikke Joseph Banks samlet planter til engelske hager, var hans arbeide enormt viktig for å utvikle kunnskapen om plantene på jorda. Senere samlere med andre motiver for sine innsamlinger hadde Banks' arbeid å bygge på før de reiste ut, noe som sikkert gjorde planleggingen lettere for dem. Banks ble senere ansatt som direktør ved de kongelige Kew Gardens. Han var svært opptatt av at de som dro ut i verden for å samle planter måtte være høyt kvalifiserte, og han sendte selv ut flere håndplukkede innsamlere til de ulike verdenshjørner. Joseph Banks satte en standard som sørget for at engelske plantejegere var ledende i faget i generasjoner framover.

Dette viser en kopi av et brev som Sir Joseph skrev i 1773 til prinsessen av Oranien. Det var ment å skulle more henne – og temaet var *kvinnene av Otaheites manerer...* (herfra har vi uttrykket *hutaheiti!* Fra Nasjonalbiblioteket i Australias arkiver)

FRANCIS MASSON (1741 – 1805)

Masson ble instruert og sendt ut av Sir Joseph Banks, som da var direktør ved Kew Gardens utenfor London. Banks hadde selv drevet et stort innsamlingsarbeid av herbariemateriale, men nå ville han ha levende planter til samlingene i Kew. Banks hadde på sin jordomseiling med James Cook vært i land i Sør-Afrika, og han hadde fått et klart inntrykk av at landet hadde enorme botaniske rikdommer som kunne samles inn og dyrkes i engelsk jord.

Banks så seg om etter en person med alle de kvalifikasjoner han ønsket, botanisk kunnskap, dyrkingsferdigheter, intelligens og pågåenhet, og valget falt på en av de ansatte ved Kew, Francis Masson. Masson, som var fra Aberdeen i Scotland, var selvlært innen botanikk og hadde lang erfaring som gartner. Hans manglende akademiske bakgrunn ble aktivt brukt i mot han av to andre ekspedisjonsdeltakere som ikke kunne tåle at "denne skotske hagehjelperen" ble sidestilt med dem. At historien har glemt de to og plassert Masson blant de store plantejegere, får bli hans hevn for mobbingen på reisen.

Francis Masson reiste og samlet planter i Sør-Afrika i tre år, fra 1773 - 1775. Han slo seg sammen med svensken Carl Peter Thunberg, en tidligere elev av selveste Linné, og sammen foretok de to store innsamlingsrunder under slitsomme og farefulle forhold. Både naturen, klimaet, mangel på mat og vann og lite vennligsinnete innbyggere var flere ganger på nippet til å ta livet av dem. Sør-Afrika var et tøft og

lite utviklet land, og motsetningene mellom urinnvånere og europeere var allerede den gangen stor. Masson reagerte for øvrig sterkt på de hvites nedlatende og brutale behandling av afrikanerne.

Resultatet av innsamlingene var formidabelt og store mengder nye planter ble brakt hjem til England og Kew Gardens. Oppdragsgiver Banks var storfornøyd og Masson fikk innpass i de lærde botanikeres sirkler selv om han ikke hadde den formelle utdannelsen. Men det rolige livet hjemme i Kew tiltalte ikke Masson, og han ba om å bli sendt ut på nytt. Turen gikk til alle de spanske og portugisiske øyene utenfor Afrika og deretter til noen av øyene i det Karibiske havet. Masson dumpet her bort i politiske forviklinger og ble fengslet under elendige soningsforhold. Da han slapp ut, var det meste av det innsamlete materialet fra ekspedisjonen ødelagt og resten gikk tapt i en storm på veien hjem.

En skulle tro at Masson nå var moden for å slå seg til ro, men nok en gang ble han, i 1785, etter eget ønske sendt på plantejakt til Sør-Afrika. Han var nå utnevnt til Englands første offisielle plantesamler, og han fikk en årlig inntekt fra den engelske kongen på 100 pund. Dette skulle vise seg å bli fast takst for plantesamlere i årevis framover. I tillegg kunne de disponere 200 pund til kost, losji og andre nødvendige utgifter. Sør-Afrika hadde imidlertid endret seg dramatisk siden Massons siste besøk. Landet var nå inne i alvorlige politiske konflikter og bevegelsesfriheten hans var svært begrenset. Ekspedisjonen ble da heller ikke samme suksess som den første, selv om den varte i nesten 10 år!

Reiselivet og arbeidet var nå gått Masson fullstendig i blodet, og i 1797 la han ut på sin siste lange ekspedisjon til Nord-Amerika og Canada. Selv om han sendte hjem viktige nye planter, kunne resultatene ikke sammenlignes med han store Sør-Afrikaekspedisjon. Han likte heller ikke det harde klimaet og lengtet til den sørlige halvkules sol og varme. I 1805 døde han i Montreal, ensom og langt fra alle kjente i alder av 66 år.

Francis Masson har hatt enorm betydning for hagekulturen og botanikken som vitenskap. Halvparten av alle kjente pelargonier ble introdusert av han. Kjente planter som arumliljer, belladonnaliljer og paradisliljer var det Masson som brakte til Europa pluss mange andre verdifulle planter. Han leverte også et rikt herbariemateriale av høy kvalitet og noen av hans glimrende akvareller av sørafrikaplanter henger i Britisk Museum. Og alt dette fra en simpel ”skotsk hagehjelper”.

Del 3 kommer i neste nummer.

En velegnet sommerblomst til rhodobedet: Petunia 'Pink Ice' – naturens eget verk.

Ved Anne Tafjord - Kirkebø.

En tidlig sommerdag i 1998 så Håkon Vangsnes en helt spesiell plante blant hengepetuniaene sine – veldig broketblada og med en lys til sterk rosa farge på blomsten sto den og bad om å få oppmerksomhet... Og jammen ble det oppmerksomhet! Hvor ofte får en nordmann patentert en ny plante som vekker interesse over hele verden!

'Pink Ice'. Foto Håkon Vangsnes

Petunia er en planteslekt som opprinnelig stammer fra Argentina og Brasil, derav navnet *petun* (bras.) som betyr tobakk! Det sies at bladene ligner tobakksblader, men dem om det... Ikke-røkere har da også stor glede av denne arten som vi kjenner i utallige krysninger og foredlinger! Av og til går naturen sine egne veier, til stor glede for dem blant oss som ser det og tar vare på det – og får til noe med dem som Håkon Vangsnes i Nautesund Plantesalg på Radøy i Hordaland.

Det er *nesten* som i eventyret: Håkon “fant” denne helt tilfeldig blant sine egne petuniaplantar. Den hadde mutert fra en annen hengepetunia, P. Pink Vein, noe som skjer fra tid til annen med broketblada (variegata) planter. Det som særegnet denne mutasjonen, var at planten viste seg å være stabil og sterk, bladverket var spesielt vakkert, samtidig som blomstringen var flott. I forhold til P. Pink Vein er den langt mer å satse på, da bladverket her er langt fra så spennende i farge og vekst. Som abonnent av bladet Plant Magazine, ble han oppmerksom på at han kunne sende den inn til vurdering i England og det gjorde han i 1998. Den ble utprøvd og viste seg å være svært bra; mange broketblada planter er mer svaktvoksende enn grønne planter, men denne viste seg å være sterk i voksteren.

Petunia er blitt populære sommerblomster. Men den store vinneren de siste årene er hengepetuniaen, *Petunia x hybrida 'Surfinia'*, den kalles ofte kun *surfinia* i hagesentrene. Den kommer fra Japan, tåler regn, kan få meterlange skudd som blomstrer rikt hele sommeren og **trives best når jorden er litt sur, pH rundt 5 – 5,1**. Den er således velegnet som kantplante langs surjordsbed etter at rhodoer og andre surjordsplanter er avblomstret.

Spørsmål til Håkon?

De kan du sende til naplante@tiscali.no Nettsted www.nautesund.no

Eller du kan treffe ham på tlf. 56 36 52 19 og på turen som DnR skal ha i forbindelse med årsmøtet i mai!

'Dejligt' å være norsk når Danmark kommer på besøk!

Ved Gerd Jørgensen

Medlemsmøtet i Bergen, 23. februar, har hatt hyggelig besøk av danske Jørn Dannesboe, yndet foredragsholder i Sverige og Danmark, ivrig hobbygartner og skribent. Han snakket tydelig og var godt bevandret i både svenske og norske plantenavn og uttrykk.

De tre bøkene hans var til salgs på møtet og gikk som varmt hvetebrød: 'Skov - og surbundsbedet' 'Stenbedet' 'Idérique haver'

Bildet viser samplanting hos Annfrid og Sigvald i Askvoll, se omtale av hagen deres.
Foto Sigvald Vårdal.

Vi vaglet oss på skrå oppover i jus-auditoriet, den gamle gymsalen på Dragefjellet, for å få best mulig utsyn mot de to skjermene, hvor vi skulle få se billedspill fra to prosjektører samtidig om 'samplanteringsvækster til *Rhododendron*'. Podiet var utstillingsplass for poser og kasser med store og mindre planter, det raslet i loddringer og forventningen steg blant oss tretti som var der.

De første bildene varmet oss med vårlig bøkeskog i Danmark med naturens egen samplanting av blomster på bakken før trærne lager skygge. Videre fikk vi en forståelse av at hagen til familien Dannesboe på Sjælland (omtrent mellom Roskilde og Hillerød, og omtrent fem breddegrader sør for Bergen) strekker seg fra bolighuset ned mot et vann, og en bekk slynger seg stille gjennom det grønne. Noen av bildene var fra den private hagen, noen fra andres hager og noen til og med fra Wisley Gardens i England, så idérikdommen var helt overveldende. Panoramaopplevelsen, som de to skjermene gir, er en glimrende idé: å kunne vise hagens hele bredde og sidestille to fargevarianter av en plante uten forstyrrende bildeveksling!

Drømme er skjønt en kald vinterkveld og den som tar utgangspunkt i det som er i egen hage og satser på planter som er herdige i hjemnehagen kunne her få mange idéer til gjennomførbare utbedringer. Jørn Dannesboe selv lot den drikkfeldige bjerken stå for den vakre stammens skyld, og han har jo vann til den i bekken, men ellers er det lurt å passe på både lysforhold og vann. Da er naturens egen modell uslåelig: vårblomstrende løk begynner sesongen og senere, foreslo Dannesboe, overtar forskjellige *Hosta*-sorters dekorative blader i det skyggefulle hjørnet. Etter

avblomstring kan *Rhododendron* tjene som klatrestøtte for *Clematis* og ny blomstring! Trær kan stammes opp og gi så mye eller lite skygge som passer; mange har dekorativ bark og fine høstfarger: vi så forskjellige lønnetrær, *Magnolia*, *Prunus*, t.o.m. selje. Herdighet og voksekrav varierer jo, så vi kan ikke regne med at alt går like godt alle steder.

Vi fikk utdelt en liste over nærmere to hundre plantenavn og fikk nyte av like mange, vakre og varierte plantebilder. Dessverre, mange skjønne *Cyclamen* og *Pleione* som ble vist må vi nok mest drømme om; treblad, *Trillium*, er visst dyre og blomstrer først etter mange år, men de er nydelige og noen må da vel kunne like seg hos meg? Har man *Linnaea* og tyttebær på sin naturtomt er man heldig, men ellers er det vel bare å gi opp? Julerosen, *Helleborus*, kjemper i de bergenske vekselvintre, men *Hacquetia epipactis* er et sikkert og velkomment vårtegn.

Frølisten 2005

Litt bedre sortiment i år enn tidligere takket være vår nye donor som er Det norske arboretet på Milde. Vi ønsker at flere vil begynne og produsere frø og at disse kan komme medlemmene til gode. De fleste artene på listen er sikre d.v.s de er selvfrtile og krysser seg ikke med andre planter.

Rh. Albrechtii (Dna) 77.1818 (2003)

Rh. dauricum (Dna) 77.1810 (2001)

Rh. kiusianum (Dna) 72.1389 (2004)

Rh. mucronulatum (Dna) 79.127 (2003)

Rh. myrtifolium (Dna) 1982. 0043 (lite frø)

Rh. quinquefolium (Dna) 79.41 (2003)

Rh. schlippenbachii (Dna) 77.2182 (2003)

Rh. nipponicum (Dna) 77.1878 (2003)

Rh. vaseyi (Dna) 72.1647 (2003)

Rh. griersonianum (J.R.H.) CP selfed (2003)

Rh. sutchunense (T.B) OP (2003)

(Dna) = Det norske arboret (J.R.H.) = Jan Rune Hesjedal (T.B) = Torstein Borg.

Medlemmer betaler ikke for frøet de bestiller, men må dekke porto, ca kr 15,- pr forsendelse.

Ta kontakt med Jan Valle tlf 56 35 17 82

eller Torstein Borg 53 43 50 77 E- post Torstein@rhodomania.no

Besøkshager

Vi vil foreslå å ta listen med når dere tar sommerturen i år! (Dere kan ev. få den tilsendt på e-post eller post om dere ikke vil ta med dere bladet) For alle vet at det vi er glade i, det liker vi også å vise frem! Og felles interesser gir grunnlag for god prat-så ikke nøl med å ta kontakt med hageeierne under, det setter de pris på! Jo flere som stikker innom og rusler rundt, jo hyggeligere, for å sitere en av dem. Og så håper vi jo at dere som ikke står på listen, men som kan tenke dere å få besøk, gir oss et ord. Vi vil også henstille til dere som står, å skrive litt utfyllende om hagen deres.

Det er naturligvis en forutsetning hvis det også framover skal lykkes å få private hageeiere til å åpne hagene sine at det blir vist hensyn under besøket, og at man holder seg til de oppgitte tidspunkt og avtaler som gjelder for den enkelte.

NB! Kontakt alltid hageeieren på forhånd om det passer med besøk.

Britt Godske Bjørklund, Birkelundsbakken 56, 5231 Paradis. Tlf. 55 911713.

1,3 mål økologisk drevet hage med ca 1500 ulike sorter av stauder, løk, busker og trær, lyng, rhododendron, grønnsaker og bær. Det er brukt mye stein i hagen, med vekt på estetikk og miljø.

Britt og Olaf Hammersland, Hammerslandgrenda 62, 5251 Søreidgrend. Tlf. 55 120681.

Hagen er ca 2mål og utviklet og endret gjennom 25 år. Den inneholder et variert utvalg av til dels sjeldne busker, trær og stauder, med mange sorter rhododendron.

Brit og Pål A. Skagseth, Snekkevikv. 82, 5046 Rådal. Tlf. 55 226435.

Besøk fortrinnsvis i mai-juni, men gjerne hele året, etter telefonisk avtale. 10 mål stor eiendom ved Grimseidpollen, flere hundre Rhododendronplanter, vesentlig villarter utplantet i blåbærlyng mellom furutrær.

Randi og Harald Kårtveit, Kårtveit, 5363 Ågotnes. Tlf. 56 334788.

Lite gårdsbruk med ca 5 mål hageanlegg på kultivert naturtomt. Påbegynt 1977. Nye anlegg 1997. Flere "rom" i hagen, høydenivåer, trapper, sitteplasser, 3 naturlige dammer m.m.. Planter, mye rhododendron ca 500 stk., forskjellige typer bar- og lauvtre, vintergrønt, busker, stauder, lyng, fuksia m.m., drivhus og økologisk grønnsaksdyrking. Utkanten av gårdens innmark er plantet til med rhododendron og trær av forskjellige salg. Vi har også juletreproduksjon. Enkel servering kan ordnes etter avtale. God parkering. Du er hjertelig velkommen.

Inger og Lars Sebjørnsen, Ø. Kleppevei 150, 5300 Kleppstø. Tlf. 56 141002.

Hagen er på 2,5 mål naturtomt, med allsidig beplantning. Bl.a damanlegg, fjellhageplater og rhododendron.

Anna Karin og Gunnar Breivik, Davanger, 5310 Hauglandshella. Tlf. 56 145338

Hagen ble påbegynt våren 1975, og er ca. 2 mål. Opprinnelsen var furuskog og myr. Her er også fjellknauser opp i dagen. Med surt jordsmonn som utgangspunkt, ble rhododendron et naturlig valg. I dag har vi ca. 200 arter og sorter. Blomstring fra februar - mars til ut i juni - juli, med topp i mai - juni. Vi har også en del asiatiske lønnearter og sorter, en hostasamling som stadig utvides, og ellers busker, trær, stauder og løkvekster. Deler av samlingen er sjeldne og lite kjente vekster.

Linveig og Sigurd Vikane, 5136 Austerheim. Tlf. 56 169026.

Vår, sommer og høst. 2,6 mål hage som er ca. 50 år gammel Hagestue i Leca med peis og torvtak, naturstein i bord og sittegruppe. Alle er velkomne.

Hjørdis og Thorolf Juvik, Midtskovg.30a, 5200 Os. Tlf. 56 300703.

Vi har en liten hage 650m² i nærheten av Os sentrum med ca.150 forskjellige Rhododendron mest små, lave sorter, en blanding av arter og hybrider. Stein er brukt for å utnytte plantenes og tomtens egenart og to fiskedammer med en liten bekk i mellom.

Kjellaug G. Sæbø, Tverrgardsveien 11, 5416 Stord. Tlf. 53 410150

Særprega hage der det er lagt vekt på miljø, form, farge og kunstneriske opplevingar. Ca. 200 rhododendron, klematis, bregner, juleroser – stor løkbløming på våren, naturstein m.m..Etter avtale.

Torstein Borg, Tveit, 5694 Onarheim. Tlf. 53 435077, mob 911 83 834

Rhododendronsamling i gårdstun. 250 – 300 ulike arter og hybrider. De eldste plantene er 25 år gamle.

Ida og Jørunn Flesland, 5590 Etne. Tlf. 53 756278.

1 mål hage anlagt fra 1978. Asalia, rhododendron, stauder, fuksia m.m. Besøk etter avtale, fortrinnsvis vår/forsommer.

Oddbjørn Fosse, Malmv.15, Lye, 4340 Bryne. Tlf. 51 488268.

Hobby gartner med Rhododendron som spesialitet. Et mål hage, ca.3000 planter, mest azalea og frøplanter.

Fint å kombinere med et besøk på Rogaland Arboret.

Kjell Kristoffersen, Lutsiveien 240, 4309 Sandnes. Tlf. 51 620752.

Ca. 5 km fra Sandnes ligger den 1400 m2 store hagen med ca 300 rhododendron fordelt på 160 forskjellige sorter. Også et stort utvalg av vintergrønne trær.

Mona Klemmetsen, Nævisdal, 4821 Rykene. Tlf. 37 09 39 60 el. mob. 481 451 61

Stor naturtomt med mye fjell, naturlige bekker og dam. Hagen er bygd opp med naturens egne materialer. Her dyrkes og prøves mange sjeldne vekster, da jeg liker å teste herdighetsgrenser. Det gjelder bl.a. trær, busker, stauder, løk og surjordsvekster. Rhodosamlingen består av mange hundre arter og hybrider. Hagen er på sitt vakreste i mai - juni, men ellers besøk hele året etter avtale.

Roger H. Karlsen, Ekelundv. 3, 1545 Hvitsten. Tlf. 64 955331

4 dekar tomt med rhododendronarter og -hybrider plantet blant furu og ekestrær. Også andre prydrær. Blomstring begynner i april. Ring for avtale.

Ringstad Planteskole & Hagesenter, Vestre Totenvei 377, 2817 Gjøvik.

Åpent i hagesenterets vanlige åpningstider. Besøk avtales i tlf. 61 146250. Mer enn 250 arter og hybrider for Østlandsforhold.

La tankene
spire!

Fantoft Hagesenter

Fantoftvegen 9, 5072 Bergen

Telefon: 55 91 80 30

- der hagefolk møtes

Styrets sammensetning

Leder

Pål A. Skagseth, Snekkeviksv. 82, 5239 Rådal.

tlf 55 22 64 35.

e-post anto-sk@online.no

Sekretær

Anne Lise Arnesen, Sydnesgt.1, 5010 Bergen

tlf 55 90 17 51

e.post Anne.Arnese@jurfa.uib.no tlf jobb 55 58 95 14

Styremedlemmer

Aud Danielsen Lyngveien 53, 5101 Eidsvågsneset.

tlf. 55 25 61 53

epost: Aud.Danielsen@jur.uib.no - telefon jobb 55 58 95 60

Olaf Hammersland, Hammerslandgrenda 62, 5251 Søreidgrend

tlf. 55 12 06 81

Jan Rune Hesjedal, Lepsøyeneset 106, 5216 Lepsøy

tlf. 56 30 61 19

Varamedlemmer

Terhi Pousi, Mildev. 116, 5259 Hjeltestad

tlf. 55 22 95 08

Turid Bergerøy, Voldskogen 7, 1580 Rygge

tlf. 69 26 08 45

Audun Arne, Eikeveien 3, 4824 Bjorbekk.

tlf. 37 09 49 40

Leder Rhododendron Sør

Audun Arne, Eikeveien 3, 4824 Bjorbekk.

tlf. 37 09 49 40

Interimstyre Rhododendron Øst

Turid Bergerøy, Voldskogen 7, 1580 Rygge

tlf. 69 26 08 45

Frøforvaltere

Torstein Borg, 5694 Onarheim

tlf. 53 43 50 77

Jan Valle, 5912 Seim.

tlf. 56 35 17 82

Internettredaktør

Vidar Winsnes, e-post : viwins@online.no

Vår internettadresse er: www.rhododendron.no

Utgiver av Lapprosen:

Den norske Rhododendronforening, Postboks 1325, 5811 Bergen

I redaksjonen:

Redaktør Anne Tafjord-Kirkebø

Tlf. 55 95 21 21, e-post anne@brage.biz

Anne Rieber

Tlf 55 31 02 16, e-post anrieb@online.no

Gerd Jørgensen

Tlf. 55 28 36 85, e-post gerd.jorgensen@sensewave.com

